

Lőrincz DalmaELTE, Társadalomtudományi Kar, Szociológia
Doktori Program

Jobbgyenes – balegyenes

Iskolai erőszakkal kapcsolatos cikkek két magyar napilapban (2008–2009)

2010 első médianyilvánosságát kapott iskolai verekedése az év negyedik napján történt. A székszárdi Kolping Katolikus Szakképző Iskolában egy lány rátámadt osztálytársnőjére (Pálffy, 2010. 01. 05.; Ungár, 2010. 01. 14.), verekedésüket pedig a teremben tartózkodó fiatalok egyike rögzítette a mobiltelefonjával. A videó könnyen megtalálható az interneten. (1) Január következő napjai sem voltak eseménytelenek az iskolai erőszak szempontjából: házi őrizetbe vették a már korábban szexuális bűncselekménnyel vádolt mohácsi rajztanárt (lásd például: Ungár, 2010. 01. 19.); egy abaujkéri iskola diákjának idősebb testvére fenyegetett egy pedagógust az iskolaudvaron (KN, 2010. 01. 15.); nagyobb iskolatársa pénzt akart kizsarolni egy kisfiútól Emődön (Gyerekeket..., 2010. 01. 15.); Debrecenben pedig egy szülő emelt kezét lánya tanárnőjére egy énekórán beírt szaktanári figyelmeztetés miatt (KN, 2010. 01. 16.; Intőt..., 2010. 01. 16.).

Ezekből a – kétségtelenül megtörtént – esetekből mégsem következik feltétlenül, hogy az elmúlt években az iskolai erőszak mértéke és kiterjedése olyan drasztikusan megnövekedett volna az iskolákban, mint ahogyan azt a hírszerkesztők tálalni kívánják. (2) Bizonyossággal csak annyit állíthatunk, hogy a média folyamatosan napirenden tartja a témát, így az iskolai agresszió súlyos problémaként jelenik meg a magyar társadalomban. 2009-ben ennek kapcsán több kutatás is folyt az iskolákban előforduló verbális és fizikai erőszakról (Földes és Lannert, 2009; Mayer, Nádori és Vigh, 2009; lásd még: Mayer, 2008; Hamvai, Sima és Pikó, 2008; Marusnik, 2009) – e tanulmány anyagainak összegyűjtése az Iskolai veszélyek néven futó projekthez (3) kapcsolódva történt.

Témamegjelölés és módszerek

Jelen írás azonban nem az iskolai erőszakról, hanem az ezzel foglalkozó napisajtóról kíván megállapításokat tenni. A *Népszabadság* és a *Magyar Nemzet* (4) által 2008-tól 2009-ig megjelentetett, iskolai erőszakkal foglalkozó cikkek áttekintésével megpróbálunk választ adni azokra a kérdésekre, hogy (1) hogyan került az iskolai erőszak témája a sajtó fókuszába, (2) hogyan jellemezhető a cikkek megjelenésének dinamikája az említett két napilapban, illetve (3) milyen kontextusba helyezik a napilapok az iskolai erőszak címkéjével illelhető eseményeket a bemutatás során.

A releváns cikkek kiválasztása a *Népszabadság* és a *Magyar Nemzet* esetében is online archívumuk alapján történt. Annak érdekében, hogy egyetlen releváns cikk se maradjon ki, mindkét napilap esetében az „iskola” szó előfordulására kerestünk rá (5), és az így kapott cikkek közül választottuk ki azokat, amelyek az iskolai erőszak témaköréhez tartozhatnak. Az

ezzel kapcsolatos döntések természetesen nem nélkülözték a minimális szintű kutatói önkényességet sem. Iskolai agresszióval kapcsolatos cikknek tekintettük azokat a híreket, melyek arról tudósítanak, hogy egy tanár fizikailag vagy verbálisan erőszakoskodott egy diákkal, vagy diák tett így tanárral; ha szülő (vagy felnőtt rokona) lépett fel erőszakosan egy másik diákkal vagy gyereke tanárával szemben; ha olyan diákok voltak egymással agresszívek – akár az iskola területén kívül is –, akik a cikk szerint az iskolából ismerték egymást, illetve ha az iskola területén vagy közvetlenül előtte történt valamilyen bűncselekmény. Mivel az iskolai erőszak tematizálását, napirenden tartását is vizsgálni szerettük volna, ide soroltuk a külföldi esetekről szóló tudósításokat is. A hosszabb véleménycikkek közül e témához tartozónak tekintettük azokat, amelyekben az iskolai erőszakról, tanárverésekről, a fiatakkori agresszióról említést tettek a szerzők, még akkor is, ha a fókuszukban nem ez, hanem a fiatakkori bűnözés vagy éppen a kormány vagy az Oktatási Minisztérium teljesítménye áll. Az „erőszak” kategóriába soroltuk a lövöldözést, verekedést, a zsarolást, a fenyegetést, a megszegényítést és a rongálást, lopást, valamint a megrontást is – akár bizonyították, akár csak gyanúként merült fel. A tanárok vagy diákok által elkövetett öngyilkosságokat csak akkor vettük tekintetbe, ha a tettet az iskolai életben elkövetett vagy elszenvedett agresszió motiválta.

Az azonos vagy közel azonos szövegű cikkeket annyiszor vettük számba, ahányszor az adott napilap archívumának találati listája megjelenítette őket, mégpedig azért, mert egy napilap nyilvánvalóan nagyobb fontosságot tulajdonít a témának, ha a szöveget többféle módszerrel (más dátummal kétszer feltöltött, illetve külön rovatokban megjelent változatok) is próbálja prezentálni a nyilvánosság felé. Ugyanezen oknál fogva azokat a cikkeket is számoltuk, amelyeket csak on-line módon közöltek. Az elemzésnél azonban számításba kell venni, hogy e módszertani megfontolás miatt a *Magyar Nemzet*ben talált cikkek száma jóval magasabb lesz, hiszen a *Népszabadság*ban például nincs *A nap idézete* rovat, illetve kizárólag on-line sem szoktak megjelenni cikkek. Az sem jellemző, hogy egy cikket kétszer töltenek fel – egyszer a nyomtatott, egyszer pedig az on-line megjelenés szerint. Ebből fakadóan nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy egy adott időszakban csak annyi van-e több cikk az iskolai erőszakról a *Magyar Nemzet* archívumában, mint amennyi a honlap természetes működési mechanizmusából már önmagában is következik, vagy pedig ennél kisebb/nagyobb eltéréstől van szó. A *Népszabadság* és a *Magyar Nemzet* közötti cikkszámbeli különbségeket így elsősorban nem az egy időszakra vonatkozó mennyiségi eltérés, hanem a kumulált cikkszámok változásainak dinamikája fogja megmutatni.

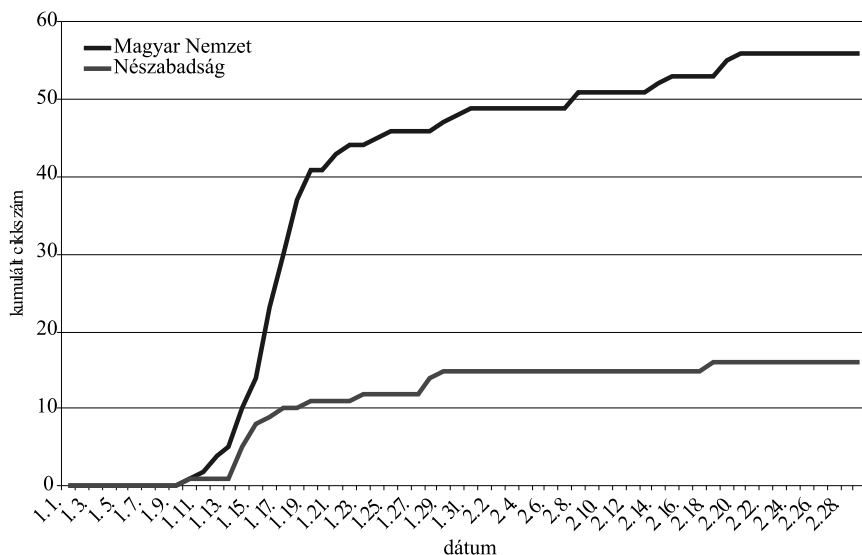
A Blaha Lujza tértől a Józsefvárosig

Iskolai erőszakkal kapcsolatos írások már korábban is megjelentek mindkét napilapban, azonban a kumulált cikkszám alakulását mutató 1. ábrán jól látható, hogy 2008 március végén hirtelen megnőtt az érdeklődés a téma iránt. Míg ugyanis a korábbi cikkek inkább arról szóltak, hogyan verték meg diákok egy-egy iskolatársukat (például: *Pilhál*, 2008. 01. 26.; *Tanács*, 2008. 01. 19.), a tavaszi hírek azzal szembesítették a felnőtt társadalmat, hogy tanárokat is meg lehet verni.

A három eset, ami ekkor felborzolta a kedélyeket: március 21-én, a józsefvárosi Erdélyi utcai középiskolában egy tizenhat éves roma fiú – L. Zoli – rugdosta és egy fémrúddal megütötte fizikatanárát (például: *Tanárverés...*, 2008.03. 26.). Az eseményről készült mobiltelefon-felvétel felkerült a YouTube-ra (6) (azóta már több mint 148 ezren nézték meg), és leadták a híradókban is. Az iskola igazgatónője azt nyilatkozta, hogy szerinte nem csak a feltűnést kereső fiú felelős a történetért (például: *Elrendelték...*, 2008. 03. 26.). Március 31-én Derce Tamás, Újpest polgármestere méltó választ adott erre, amikor egy tizenöt éves fiút – aki hetekkel korábban verte meg a tanárát – kitiltott az összes önkormányzati fenntartású kerületi iskolából (*Kálmán*, 2008. 03. 29.). A diákot rendőrök vezették el. Ugyancsak március végén egy hasonló korú kaposvári lány – aki már korábban is zavarta az órákat és verekedett az

osztálytársaival – leköpte a tanárát (például: *Leköpte...*, 2008. 03. 27.). Őt szintén kirúgták abból a kereskedelmi és vendéglátóipari szakközépiskolából, ahová járt. A tanárok elleni erőszakos tettek – és különösen a videó – mindenkit véleménynyilvánításra készítettek. A tévénéző, újságot olvasó emberek számára úgy tűnhetett, mintha az iskolai erőszak váratlanul, előzmény nélkül tört volna rá a magyar társadalomra. (7)

A kérdés az, volt-e valamilyen – sajtóban nyomon követhető – előzménye a márciusi eseteknek, amelyek egy pillanat alatt óriási figyelmet kaptak. Az adatok azt mutatják, hogy az iskolai erőszak 2008 elején még nem tartott számot akkora érdeklődésre, és különösen igaz ez a Népszabadságra. Volt-e korábban olyan ügy, amely nem kötődött szorosan az iskolához, azonban megadta a hangulatot ahhoz, hogy gyerekek erőszakos cselekedeteitől ijedezzünk? A válasz röviden: igen. Januárban egy tizenkét éves romániai kislány késsel fenyegette az embereket a budapesti Blaha Lujza téren, és végül meg is szúrta egy tizenöt éves fiút. Az, hogy a gyerek fenyegetőzéséről videó készült, felkeltette az emberek érdeklődését, és ilyen módon a témáról írt cikkek számát is megnövelte, akárcsak később, a márciusi fizikatanár-verés esetében. A Romániából érkezett roma kislány a médiában a „Maugli” nevet kapta. „Maugli” állítólag azért szúrta combon a másik fiút, mert az nem adta oda neki az mp3-lejátszóját. A román hatóságoknak átadott kislány január közepén megszökött a csikszeredai gyermekvédelmi intézetből (8), ez okozta a kumulált cikkszám meredek emelkedését (1. ábra). A gyereket végül megtalálták, és visszavitték a szüleihez. Habár a kislány január végi szökése után már nem folytatta tevékenységét a Blaha Lujza téren, a 2. ábrán jól látható, hogy a *Magyar Nemzet* február 20-ig folyamatosan foglalkozott a kislány további sorsával és a fiatalkori bűnözéssel. Ekkorra három és félszer annyi cikk jelent meg „Maugli” kapcsán a *Magyar Nemzetben*, mint a *Népszabadságban*.

1. ábra. „Maugli” cikkek 2008 januárjától februárig

Az iskolai erőszak slágertémává válását a „Maugli-ügy” nem közvetlenül előzte meg, hiszen az itt felvetett kérdéseknek volt idejük márciusig leülepedni. A késelő fiú megjelenése azonban sok olyan kérdést vetett fel, amelyet később a diákok által elkövetett erőszak is: Miért erőszakosak a gyerekek? Mit kezdjen a társadalom az erőszakos gyerekekkel? A *Magyar Nemzet* cikkeiben felvetődik, hogy le kellene-e vinni a büntet-hetőség korhatárát, hogy már kilenc-tízéves gyerekeket is felelősségre lehessen vonni, és megfelelő büntetést kiszabni rájuk (*Gyilkjárók...*, 2008. 01. 19.). Az ötletet állítólag

vezető politikai körökben is fontolgatták, amire válaszul a *Népszabadság* egyik újságírója megírta a *Hogy nem sül ki a szemetek...!* című cikket (Artner, 2008. 01. 23.), melyben azt hangsúlyozta, hogy a gyerek csak a társadalom tükre, és hogy a hátrányos helyzetű gyerekekért kellene tenni valamit, nem pedig ellenük. Míg a *Népszabadság* azt emelte ki, hogy a kisfiúnak nehéz sorsa volt, amiről a felnőtt társadalom tehet, addig a *Magyar Nemzet* inkább azzal foglalkozott, hogyan lehetne a magyar társadalmat megvédeni ettől a gyerektől, és legfőképpen a hasonló veszélyektől. Seszták Ágnes (2008. 01. 18.), a *Magyar Nemzet* újságírója például arról ír, hogy a magyar rendőrség a felelős azért, hogy a „roma rablógyerek” (máshol: „román cigány gyerek”) szabadon randalírozhatott a Blaha Lujza téren. A cikk egyik gondolata: „Lassan, de beérett a szabad demokrata liberálisok vetése, amely szerint a rasszista fajgyűlölő magyarok üldözik a cigányokat, akiket emiatt pozitív diszkrimináció illet meg.” Az idézetből jól látszanak azok a társadalmi és politikai ellentétek, amelyek később az iskolai erőszak kapcsán is előkerülnek.

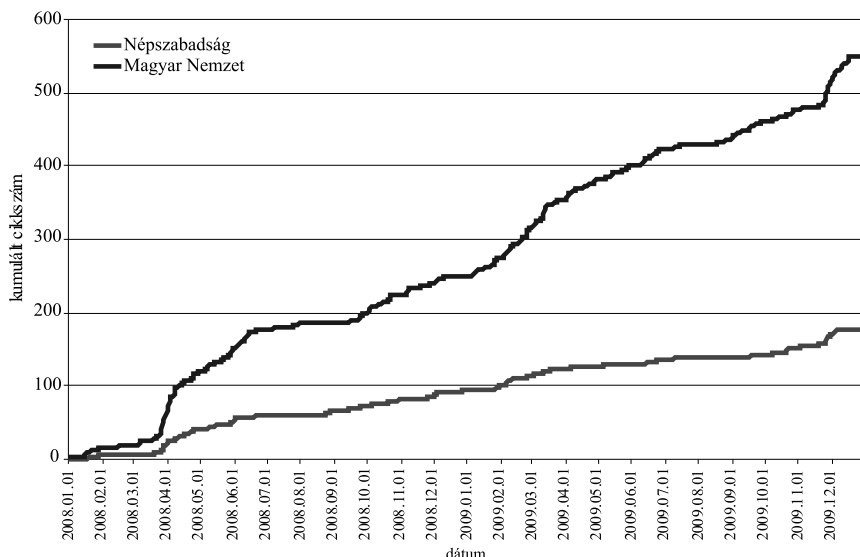
A Blaha Lujza téren késelő G. István nem mindig járt iskolába, így szocializálatlansága ennek is betudható volt. A márciusi ügyek azonban rávilágítottak, hogy a gyereket szocializáló intézményeken belül, sőt tanulók és tanárok között is előfordul az erőszak. Mivel az első pár esetből a következő hónapokban egy tucat eset lett (valószínűleg azért is, mert a téma napirenden volt, így ezek mind nyilvánossá válhattak), az iskolai erőszak témája tartósabbnak bizonyult, mint a Romániából származó iskolakerülő utcagyerek ügye.

A cikkek megjelenésének dinamikája

2008. március végén a *Népszabadság* januártól kumulált cikkszámát egészen közel volt a *Magyar Nemzet*éhez. Április második hetében azonban a rés újra megnőtt, és a 3. ábrán jól látható, hogy a vonalak nem is követik párhuzamosan egymást. (Ez történné, ha arányaiban mindig ugyanannyi cikket jelentetnének meg az iskolai erőszakról.) A különbség 2008-ban főképpen abból fakad, hogy bár mind a két napilap beszámol újabb esetekről, valamint megjelentet háttér- és véleménycikkeket a témában, csak a *Magyar Nemzet*nél nő dinamikusan a különböző politikai és szakmai szereplők álláspontjairól és lépéseiről tájékoztató cikkek száma. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy a *Magyar Nemzet* az iskolai erőszak témáját felhasználta ahhoz, hogy az Oktatási és Kulturális Minisztérium tevékenységét negatívan értékelje (a negatív felhangra természetesen nem egyedül a cikkszámából következethetünk), illetve ahhoz, hogy beszámoljon a különböző szakmai (PDSZ) és politikai csoportosulások (egyesületek, pártok) kritikai észrevételeiről (például: *Szavak...*, 2008. 07. 07.). Ezzel szemben a *Népszabadság* – ebben a korai szakaszban – kevésbé foglalkozott azzal, hogy a közéleti szereplők szerint milyen lépésekre, szabályozásra és büntetésekre volna szükség, inkább azt próbálta hangsúlyozni, hogy milyen nézőpont és hozzáállás lenne szükséges az átlagemberek részéről. A lap mind a márciusi, mind a későbbi ügyek kapcsán arra fókuszált, hogy bemutassa az ügy előzményeit, az érintettek életkörülményeit, illetve azt a társadalmi környezetet, amelyben az erőszakos cselekmények megtörténtek (például: *Ligeti*, 2008. 04. 24.).

Úgy tűnt, hogy a 2008-as nyári iskolai szünet kezdetére a *Népszabadság* nagyjából lezárta a „tanárverő-diákerő” diskurzust, amit a 3. ábrán látható, ellaposodó ív jelez. A *Magyar Nemzet* június 10-én megjelent cikkében viszont egy felsorolás található az év során elkövetett erőszakos tettekről, mely nem a téma lezárását, hanem inkább napirenden tartását sugallta (Borsodi, 2008. 06. 10.). Az újság még augusztus elejéig cikkezett a témáról, holott új ügy nyilvánvalóan nem került elő (kivéve egy amerikai lövöldözést). Érdekes módon a *Népszabadság* tanévkezdésnél annak ellenére előszedte az iskolai erőszakot egy-két cikk erejéig, hogy semmi különös nem történt. Az újabb katalizátor valószínűleg a szeptember végi, finnországi iskolai lövöldözés volt (például: *Vérfürdő...*, 2008. 09. 24.) (a júliusi amerikai eset nem hatott így); ezután ismét megnőtt mindkét napilap érzékenysége az iskolai erőszakkal kapcsolatos esetek iránt. 2008 októberében és

novemberében is vert diák tanárt, szülő tanárt és diák diákot, ám míg a *Magyar Nemzet* újult erővel vágott bele a téma boncolgatásába, addig a *Népszabadság*ot már kevésbé érdekelték ezek az esetek. Továbbra is tudósított a komolyabb ügyekről, de összességében alacsonyabb lánagon. Decemberben mindkét újság kifogyott az esetekből és a mondanivalóból, ám az is lehet, hogy csak közelgett a karácsony.

2. ábra. Iskolai erőszakkal kapcsolatos cikkek 2008–2009

Megfigyelhető, hogy az iskolai erőszak eltérő típusai az első vizsgált évben (2008) nem egyszerre kerültek előtérbe. Először inkább a tanárverő gyerekekkel foglalkozott a sajtó, és csak ezután lett igazi súlya a diák-diák és a szülő-tanár konfliktusoknak. A napilapok között két lényeges különbség figyelhető meg ezzel kapcsolatban. Az egyik az, hogy a *Magyar Nemzet* iskolai erőszakkal kapcsolatos cikkei között jóval magasabb arányban születtek olyanok, amelyek arról szóltak, hogy egy szülő vagy más rokon vert meg egy pedagógust. (9) A két napilap közötti másik eltérés pedig az, hogy bár mindkettő hasonló arányban írt tanár-diák és diák-diák agresszióról, a *Magyar Nemzet* szövegeiben jobban érződik, hogy az elsőt súlyosabb problémának tartja, mint a másodikat.

2009 januárjának elején csak a *Magyar Nemzet* jelentetett meg iskolai erőszakkal kapcsolatos cikkeket, mivel a *Népszabadság*ot egyetlen, iskolával kapcsolatos téma, a csepeli kettős gyilkosság (10) kötötte le. Ezeket a cikkeket azért nem számoltuk bele – egyik újság esetében sem –, mivel nem az iskolában történt erőszak tényével vagy az iskolát érintő konfliktussal, hanem a nyomozással, gyanúsítottak kihallgatásával, büntetőeljárás-sal foglalkoztak. Februárban azonban mintha újult erővel kezdődött volna az „iskolai erőszak” hullám mindkét napilapban – tanárverésekről, diákverésekről folyamatosan érkeztek a hírek az ország minden tájáról –, de a *Népszabadság*ban április végére már ki is fulladt a téma. Júniusban két iskolában, a pécsi Gandhi Gimnáziumban és az esztergomi Szent István Gimnáziumban is botrányt okozott az új igazgatók kinevezése, ám csak annak az esztergomi kamasznak az öngyilkosságát számítottuk „iskolai erőszaknak”, aki e feszült légkörben, egy iskolai büntetés hatására követte el tettét. A különböző érdekcsoportok hatalmi harcairól szóló hírek adatai viszont nem szerepelnek az ábrán. Ezt azért érdemes megemlíteni, mert a *Népszabadság* sokat írt mind a Gandhi (Ónody-Molnár, 2009. 07. 09.), mind a Szent István Gimnázium (Matkovich, 2009. 06. 13.) körüli bonyo-

dalmakról, és – ugyanúgy, mint a januári csepeli kettős gyilkosság esetében – hetekig szinte egyedül ezek voltak az oktatással, iskolákkal kapcsolatos hírei. Úgy tűnik tehát, mintha ilyenkor az iskolai erőszakra egyszerűen már nem maradna hely, vagy mintha ezek a konfliktusok beletartozhatnának a fogalomba. A nyári szünetben mindkét újságban uborkaszegzon volt, ám az első két őszi hónap cikkszámából látható, hogy az iskolai erőszak diskurzusa a 2009/2010-es tanévben tovább folytatódott. November végéig nem volt annyira intenzív a cikkszámok növekedése, ekkor azonban egy tragédia rázta meg az országot: Pécsen egy egyetemista fiatal lövöldözni kezdett egy tanteremben, aminek eredményeképpen egy hallgató meghalt, három pedig megsebesült (lásd például: *Ungár*, 2009. 11. 26.). Az iskolai ámokfutások „trendje” tehát elérte Magyarországot is, az iskolai erőszak-cikkek növekedése pedig ezzel új lendületet kapott.

A cikkek jellegét illetően 2009-ben is különbözött egymástól a két napilap. A *Népszabadság* inkább egy-egy ügyet emelt ki, és azokkal foglalkozott behatóbban (például a gyerekek megrontásával vádolt mohácsi rajztanár esete), semmint hogy minden iskolai erőszakhoz kapcsolódó esetről beszámolt volna. A *Magyar Nemzet* ellenben inkább sokféle ügyről, eseményről, ötletéről tudósított. Utóbbiban lehetett bővebben olvasni a külföldön történt erőszakos esetekről (német iskolai lövöldözés, görög ámokfutó stb.) és arról, hogy néhány országban a tanárokat milyen törvényi eszközökkel védik meg az iskolákban (például Szlovákia, Spanyolország) (lásd például: *A tanárok...*, 2009. 06. 25.). Az újság olyan ötletekről (polgárőrség és rendőrség bevonása, térfelügyelő kamerák felszerelése) is írt (például: *Rendőrok...*, 2009. 09. 01.), amelyeket magyar iskolák vezettek be a gyerekek és tanáraik biztonsága érdekében. Az oktatási rendszer és az OKM bírálatának az iskolai erőszakkal való összekapcsolása a továbbiakban is a *Magyar Nemzet*re jellemző.

Összességében elmondhatjuk, hogy a *Magyar Nemzet* 2009-ben több, a *Népszabadság* pedig kevesebb cikket jelentetett meg az iskolai agresszióról, mint az előző évben. A vizsgált két év alatt a *Magyar Nemzet* több mint háromszor annyi cikkben foglalkozott a témával, mint a *Népszabadság*, de nem ez az igazán érdekes (hiszen ez következhetne a keresési technikából is), hanem az, hogy a cikkszámok kumulálódásának ívei sem párhuzamosak.

Megközelítésmódok

A *Magyar Nemzet* és a *Népszabadság* cikkeinek vizsgálata ideális a magyar jobb- és baloldali politikai-ideológiai megközelítés feltérképezésére. (11) Habár természetesen a különböző cikkeket az adott napilap más-más újságírói írják (akik biztosan nem mindig és nem mindenben értenek egyet egymással, illetve a főszerkesztői szándékokkal), mégis, a lapok szerkesztési elveiből következően érdemes általános trendeket keresni. A következőkben a lapokat „megszemélyesítjük”, és megpróbálunk egy képet felrajzolni arról, hogy milyen ügyekről miért és legfőképpen hogyan tudósítanak. (12)

Ha átfutjuk a két lap összes, iskolákról és oktatásról megjelent cikkét, akkor máris arra a megállapításra juthatunk, hogy 2008 és 2009 között egészen eltérő dolgokat tartanak fontosnak közölni erről a területről. A baloldali beállítottságú *Népszabadság* az oktatás kapcsán a hátrányos helyzetű (szegény, illetve roma) gyerekek mindennapjaival és kilátásaival, a különböző oktatási intézmények – általa minden esetben elítélt – szegregáló eljárásaival, a tanulókkal szembeni jogsértésekkel és a társadalom előítéletességével foglalkozik. A *Magyar Nemzet* az oktatás területét a kormány és az illetékes minisztérium tevékenységének kritikájával, az ország – szerinte – folyamatosan romló morális és gazdasági állapotával és a határontúli nemzetiségi oktatás problémájával kapcsolja össze.

Nézzünk néhány példát: a *Népszabadság*ot felháborítja, mikor 2008-ban a tordasi igazgatójelölt SS-egyenruhába öltözik, szegedi pedagógusok egy internetes közösségi

oldalon „cigányoznak”, illetve egy kerepesi általános iskolában néhány gyereknek a vezetőség „egyéni tanrendet” alakít ki, ami azt jelenti, hogy nem kell (nem szabad?) bejárniuk az órákra. 2009-ben pedig például az izgatja a lapot, hogy kinek ad igazat a bíróság a szegregációval megvádolt jászladányi és kaposvári iskolák ügyében. Ugyanebben az időszakban a *Magyar Nemzet*et elsősorban az érdekli, hogy megvalósulnak-e Hiller István oktatási miniszter – szerinte elhibázott – elképzelései, és mennyi pénzből gazdálkodhatnak az iskolák. A jobboldali napilap 2008-ban a felsőoktatási tandíj bevezetését, az iskolák összevonását és a kisiskolák megszüntetését ellenzi, később pedig a művészeti, az elit és az egyházi iskolák forrásainak csökkentését kritizálja. A digitális táblák országos beszerzése a lap újságírói szerint elhibázott lépés volt, mivel ennél majdhogynem minden fontosabb: legfőképpen az iskolaépületek felújítása, a tanárok helyzetének javítása. F. Földi Rita (2008. 06. 04.) cikkéből egy ide vonatkozó, ironikusan megfogalmazott részletet idézünk: „miközben az agresszió kapcsán pedagógiai megoldásért kiáltanak, a pedagógust kakaóbiztos számítógéppel és digitális táblákkal kívánják helyettesíteni. Az oktatástechnikai eszközök majd bizonyosan képesek lesznek arra, hogy elősegítsék a szociális szabályozást, kialakítsák az értékrendet és a morális fejlődést biztosítsák.” Hiller tervét, miszerint néhány iskolát állami tulajdonba kellene venni az önkormányzatoktól, a lap jó példának tartja arra, hogy már az is jobb lenne, ha az OM inkább hagyja úgy mindent, ahogy van, ahelyett, hogy teljesen romlásba döntené az országot. Elég néhány főcímet idézni ahhoz, hogy egyértelmű legyen a *Magyar Nemzet* értékelése a politikai hatalom birtokosainak oktatást érintő tevékenységéről: *Oktatás: gyorsul a neoliberális ámokfutás* (Farkas Melinda, 2009 január 3.), *Bajnaiék utálják a gyerekeket* (Lippai Roland, 2009. május 27.), *Elfogadhatatlan a kormány viselkedése a közoktatásban* (2009. 06. június 5.), *A szakmánál bukásra áll Hiller István miniszter* (Farkas Melinda, 2009. 06. 10.).

A fenti áttekintéssel kívántuk bevezetni és kontextusba helyezni a két napilap eltérő – baloldali kormánypárti, illetve jobboldali ellenzéki – hozzáállását az iskolai erőszak problémájához. Ez a különbség már abban is szépen megmutatkozik, hogy a *Népszabadság* és a *Magyar Nemzet* más és más tesz felelőssé az agresszió – vélt vagy valós – iskolai térnyerése miatt. Utóbbi szerint a probléma előidézői a liberálishan gondolkodók, az Oktatási Minisztérium vezetői és az egész magyar kormány. A liberalizmus követői azért, mert nem akarják a fiatalokat tekintélytiszteltre, tisztességre és rendre nevelni (a gyerekeknek így mindent szabad). Az Oktatási Minisztérium azért, mert liberális szellemben módosítja a törvényeket, amelyek romboló hatásúak („ultraliberális politika”, „neoliberális ámokfutás”). A kormány – és minden hatalmon lévő politikus – pedig azért, mert morálisan megbuktak, már nem lehet őket tisztelni, így viszont politikai és erkölcsi káosz uralkodik az országban, ami a fiatalokat is frusztrálja, mérgezi. A politikai vezetők korruptsága, hazugságai rossz mintát adnak a gyerekeknek, akik így azt hiszik, ezek az igénybe vehető eszközök a saját céljaik eléréséhez is. Kulcsár Anna (2009. 09. 05.) a következőket írja cikkében: „A főpolgármester (aki elment egy tanévnyitóra) azt mondta: ők átadják a diákoknak a piacon hasznosítható képességeket. De milyen piacról és milyen képességekről van itt szó? A város irányítói – csak az elmúlt néhány hónap tapasztalatai szerint is – egy különös piac viszonyait, igényeit és kívánalmait közvetítik a fiataloknak. Egy romlott, züllött, visszataszító világ működési mechanizmusát mutatják be [...] A botránykrónika a fiataloknak és mindenki másnak is azt üzeni: menjünk el személyzeti igazgatónak, humánpolitikai vezetőnek, mert akkor jól járunk.” Ugyancsak a *Magyar Nemzet*ben egy újságíró felháborodásának ad hangot azzal kapcsolatban, hogy Kolompár Orbán egy kislány megtámadását „gyerekcsínynek” titulálta (*Gyerekcsínyek...*, 2009. 05. 03.). Arra utalva, hogy a roma politikai vezető ellen többször emeltek már vádat gazdasági bűncselekmények miatt, tíz nap múlva a következő főcímmel jelenik meg egy cikk az újságban: *Kolompártól tanulták a „gyerekcsínyt” a zsarolók?* (2009.

05. 13.). A *Népszabadság* az iskolai agressziót nem köti össze a politikai szereplők cselekvéseinek erkölcsi megítélésével. Viszont itt vitakérdésként merül fel, hogy mennyi liberalizmus indokolt az oktatásban, és hol vannak a tolerancia határai. (13)

Elsősorban a *Magyar Nemzet*et jellemzi, hogy a fiatalok agresszivitásában a Nyugatról – főképpen az Egyesült Államokból – érkező videojátékok és erőszakos filmek hatásának is nagy szerepet tulajdonít. Seszták Ágnes (2008. 12. 08.) így ír: „látjuk az amerikai filmeket, ahol az iskolában kiröghögik a tanárt, beleordibálnak az órájába, fenyegetőznek, unatkoznak, pimaszkodnak. Íme, a recept.” Pálfi Krisztina (2009. 02. 27.) a szakértői véleményeket az *Ide a Macit, vagy megütlek!* című cikkben foglalja össze. Ennél azonban jóval nagyobb eltérés mutatkozik a két lap között abban, hogy míg a *Népszabadság* azt sugallja, hogy a gyerekek azért mégiscsak formálhatók és kezelhetők, addig a *Magyar Nemzet* azt igyekszik közölni az olvasókkal, hogy az egész fiatal generációval nagyon súlyos és – a jelenlegi módszerekkel mindenképpen – kezelhetetlen problémák vannak ebben a tekintetben. A cikkek között ilyen főcímeket találhatunk: *Korszellem: ütöttem-vágtam, b... meg, de jó volt!* (Lippai Roland, 2009. 03. 10.), *Tombol a fiataikorú bűnözés* (Borsodi Attila, 2009. 06. 15.), *A terror mámorában élnek gyermekeink* (Lippai Roland, 2009. 06. 26.), *Fiataljaink, a megtorló gépezetek* (Lippai Roland, 2009. 09. 22.). Bár a cikkek közül hármát ugyanaz a szerző írta, fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a *Magyar Nemzet* döntött úgy, hogy ezeket – ilyen címmel – megjelenteti. A *Népszabadság* hasonló cikke (Bonifert, 2008. 06. 22.) inkább a probléma globális jellegét emeli ki: „Szociológusok szerint elsősorban a társadalmi változások felelősek a világszerte terjedő agresszióért. Egy európai uniós tanulmány a növekvő jövedelemkülönbségeket, a terjedő gyermekszegénységet, a munkalehetőségek beszűkülését jelöli meg az agresszivitást kiváltó frusztráció fő okaként, és az egyre ziláltabb család viszonyok csak még súlyosbítják a helyzetet.”

A *Magyar Nemzet* úgy véli, hogy a magyarországi hírekben ki kell mondania azt is, ha a „tanárverő” diák vagy szülő roma, mert ez egy társadalmi problémára utal. A *Népszabadság* nem tagadja le, hogy a kisebbségi és a többségi társadalom jelenlegi viszonyával problémák vannak, de másfelől közelít hozzá. A lap szerint az erőszak sokszor a szegénység és reménytelenség (mind az egyéné, mind az iskoláé, például: *Ónody-Molnár*, 2008. 03. 28.; *Achs*, 2008. 04. 21.), valamint az előítéletes és intoleráns magyar társadalom, továbbá mindezek folyamatos újratermelődésének a terméke. Mindkét újság megemlíti ezenkívül, hogy a problémás iskolai magatartás magyarázatában szerepet játszhat az is, hogy a tankötelesség korhatára Magyarországon 18 évre tolódott, amely magasabb, mint a legtöbb európai országban. Így ami korábban az iskola falain kívül történt, az most bekerült az oktatási intézményekbe (*A PSZ...*, 2009. 02. 19.; *Varga*, 2009. 04. 04.).

A *Népszabadság* az erőszakos gyerekek felelősségét is másképpen értelmezi, mint a *Magyar Nemzet*. A baloldali újság álláspontja gyakorlatilag az, hogy a gyerek a társadalom tükre, ezért helyette a felnőtt társadalomnak kell felelősséget vállalnia. Az erőszakoskodó megbüntetésére és a közösségből való kizárására (kitiltás, börtön) pedig nem lehet megfelelő megoldás a probléma kezelésére (2008. 05. 08.). A *Magyar Nemzet* első „tanárverő-cikkei” ezzel szemben arról szólnak, hogy jogi eszközökkel kellene fellépni az erőszakos gyerekek ellen, és kötelezni kellene őket a magántanulóvá válásra, hiszen végső soron akárki is a hibás azért, hogy egy gyerek erőszakos, meg kell védeni tőle a többieket. A napilap sokszor nem saját újságírója, hanem egy olvasó, egy szakértő vagy egy politikus véleményét közli cikkeiben, ám az a tény, hogy éppen ezeket a személyeket szólaltatják meg, arra utal, hogy ez egyben az újság nézőpontja is (*Legyen...*, 2008. 04. 25.).

A *Népszabadsággal* ellentétben a *Magyar Nemzet* nem fektet különösebb hangsúlyt arra, hogy mi váltotta ki egy tanár megverését – esetleg mit mondott vagy tett előtte a tanár –, mivel úgy gondolja, hogy a pedagógussal szembeni tettelegesség semmivel sem indokolható. Ha szerepel is egy hírben az előzmény, a funkciója itt nem a magyarázat,

hanem annak bizonyítása, hogy a „tanárverő” tette egyáltalán nincs arányban az erőszak tényével: *Kettőt kapott a tanár, mert szólni mert a mobilozás miatt* (2009. 03. 11.). Míg a *Magyar Nemzet* így tálal egy 2010. januári esetet: *Megcibálta a tanár haját és fel is pofozta* (2010. 01. 16.), a *Népszabadság* főcíme ez: *Intőt bosszult meg az anya: megtép- te a debreceni pedagógust* (2010. 01. 16.). Felmentést persze egyik lap sem kíván adni az elkövetőnek. Amikor egy „tanárverés” esetében ítéletet mond a bíróság, mindkét napi- lap beszámol erről, de a *Népszabadság* néha – a gyerekek esetében – mintha eltűzöttnek érezné ezt. (14)

A jobboldali megközelítés a tanárt egyáltalán nem teszi felelőssé az iskolai erőszakért – sőt, a mainál sokkal nagyobb tekintélyt (esetleg kiterjedtebb jogkört) szeretne neki adni. A *Magyar Nemzet* ennek megfelelően kezdettől a tanárok biztonságát kívánja sza- vatolni, miközben a *Népszabadság* még

„A főpolgármester (aki elment egy tanévnyitóra) azt mondta: ők átadják a diákoknak a piacon hasznosítható képességeket. De milyen piacról és milyen képességekről van itt szó? A város irányítói – csak az elmúlt néhány hónap tapasztalatai szerint is – egy különös piac viszonyait, igényeit és kívánalmait közvetítik a fiataloknak. Egy romlott, züllött, visszataszító világ működési mechanizmusát mutatják be [...] A botránykrónika a fiataloknak és mindenki másnak is azt üzeni: menjünk el személyzeti igazgató- nak, humánpolitikai vezetőnek, mert akkor jól járunk.”
(*Magyar Nemzet*)

javában azzal foglalkozik, hogy a pedagógu- sok mennyiben hibáztathatók az iskolai erő- szakért. A második vizsgált évben ez a különbség elhomályosul, mivel mindkét lap közöl cikkeket az iskola biztonságosabbá tételéről és a tanárokat védeni kívánó javas- latokról. (Közben a politikai baloldal is fel- hagy a pedagógiai szervezetek kritikájával, és a közvéleményt kielégítendő igyekszik jogszabályokat alkotni a pedagógusok védel- mében.) A napilapok több cikket közölnek arról a törvényjavaslatról, hogy 150 000 forintra lenne büntethető az (a szülő), aki egy iskola területén botrányt okoz, ám a *Magyar Nemzet* egyértelműen „kevesli” a törvényt: magát a büntetést, és azt is, hogy felületi kezelést kíván adni a kormány egy társadal- mi problémára (*Iskolai...*, 2009. 09. 16.). Az iskolák biztonságossá tételéről mindkét napi- lap közöl cikkeket. A *Magyar Nemzet* az iskolák saját kezdeményezéseit (például kamerák beszerelését) és „Az iskola rend- őre” programot emlegeti többször, míg a *Népszabadság* a pszichológusok, gyógype- dagógusok szerepét emeli ki a megvalósítan- dó tervekben.

Lezárás

Írásunk első részében igyekeztünk választ adni arra a kérdésre, hogy 2008 márciusá- ban mitől növekedett meg hirtelen az iskolai erőszak iránti érdeklődés; ám eközben kiemeltük azt is, hogy a diskurzus nem a semmiből keletkezett, hanem voltak már előz- ményei a napisajtóban is. Kiemeltük, hogy a „Maugli” névre keresztelt román utcagyerek ügye már januárban felvetette a fiatalkori erőszak problémáját, a megvert diákok esetei pedig utaltak arra, hogy az oktatási intézményekben is jelen van az agresszió, mégis csak a „tanárverések” terelték a figyelmet az iskolai erőszakra.

A második részben meg szeretnénk volna mutatni az iskolai erőszakkal kapcsolatos cikkek kumulálódásának dinamikáját, és rámutatni a két napilap között fellelhető külön- ségekre. A diagramon látható volt, hogy az iskolai agresszió az elmúlt két évben – az

iskolai szünetektől eltekintve – folyamatosan napirenden volt a két újságban, ám míg a *Magyar Nemzet* egy-egy eset kapcsán újult erővel kezd el foglalkozni az iskolai erőszakkal, addig a *Népszabadság* érdeklődése némileg lanyhult a „klasszikus” verekedős esetek bemutatása iránt, és inkább más típusú iskolai konfliktusokat, ügyeket boncolgat több cikkken át. A „pécsi ámokfutás” hosszú távú hatását még nem látjuk.

Az írás harmadik részében azzal foglalkoztunk, hogy mennyiben közelíti meg másképpen a témát a baloldali irányultságú *Népszabadság* és a jobboldali irányultságú *Magyar Nemzet*. Kétségtelen, hogy ennek a résznek az állításai a leginkább támadhatók, hiszen a (több száz cikk elolvasása után) levont következtetések nem lehetnek függetlenek a kutató előzetes tudásától és értelmezésétől. Azonban mindenekelőtt arra szeretnénk volna rámutatni, hogy az iskolai erőszak problémaköre elválaszthatatlan a magyar oktatásügy (és oktatáspolitikai) kérdéseitől, ezáltal pedig egy olyan ideológiai-politikai „harctérben” jelenik meg, amelyben a különböző értékek és érdekek mentén folyamatosan dúl a diskurzív küzdelem.

Ha sikerült bemutatnunk, hogy minden egyes pofozkodásról szóló hír, minden egyes rugdosásról szóló tudósítás más és más kontextusba helyeződik jobbról és balról, akkor már elértük a célunkat.

Jegyzet

(1) Elérhető például itt: <http://www.rtlhirek.hu/video/79843> vagy itt: <http://www.videohirek.hu/video/29194/mobilra-vettek-a-brutalis-verest>

(2) Ennek az az oka, hogy csak azokról az esetekről tudunk, amelyekről a média beszámol; azoknak a számát nem ismerjük, amelyek esetleg korábban nem kaptak nyilvánosságot. Ettől függetlenül nem kívánjuk azt sugallni, hogy az iskolai agresszió mértéke nem nőtt, csupán azt állítjuk, hogy ez a cikkekből nem derülhet ki.

(3) Az „Iskolai veszélyek” névre keresztelt országos kérdőíves kutatást a DIPA Tanácsadók és Fejlesztők Szakmai Egyesülete végezte dr. Ááry Tamás Lajos, az Oktatási Jogok Miniszteri Biztosának megbízásából. A kutatási eredményeket lásd: *Hajdu és Sáska*, 2009. Jelen tanulmány a projekt keretében készült el, de a közöltek a szerző álláspontját tükrözik.

(4) A napilapok kiválasztásánál szerepet játszott a magas példányszám és az eltérő ideológiai beállítódás is.

(5) Ez több ezer cikk átnézését jelentette, de így képet kaphattunk az egyéb, iskolát érintő kérdések sajtó-visszhangjáról is. Az „iskola” kulcsszó után még a „tanárverés” kifejezésre is rákerestünk, ez az eljárás azonban csak újságonként 1–1 pluszcikket eredményezett a már megtaláltaikon kívül. Ennek ellenére nem állítható teljes bizonyossággal, hogy az összes releváns cikket megtaláltuk a témában.

(6) <http://www.youtube.com/watch?v=-vz0TBz2n98>

(7) Az ország hangulatára ekkor rányomhatta a bélyegét a 2008-as úgynevezett „szociális” vagy „háromigenes” népszavazás is. A Fidesz által kezdeményezett népszavazás során a választópolgárok arról dönthettek, hogy eltöröljék-e a vizitdíjat, a kórházi napidíjat, illetve a felsőoktatási képzési hoz-

zájárulást. Az eredményből jól látszott, hogy az emberek félték az anyagi terhektől és a kiszolgáltatottságtól, így a legtöbben nem támogatták az egészségügy és az oktatásügy ilyesfajta reformjait.

(8) Mint azt a *Népszabadság* egyik újságírója keserűen jegyzi meg a médiával kapcsolatban: „egy kommentár máris hozzátette, 'Budapest felé tart'.”

(9) A cikkek jelentős részében egyébként az is szerepelt, hogy az erőszakos szülők, illetve rokonok roma származásúak. Előfordul, hogy ez már a címben is benne van: *Cigány szülők ütöttek meg egy tanítót Kocsordon* (Kovács, 2008. szeptember 24.).

(10) Január 7-én, az esti órákban az iskola sikkasztással gyanúsított gazdasági igazgató-helyettese és a biztonsági őr végzett az iskola vezetőjével és helyettesével, egy fiatal tanárral. A *Magyar Nemzet* és a *Népszabadság* is 30–40 körüli cikket szentelt a témának a következő időszakban.

(11) Ez egy kiinduló hipotézisként is értelmezhető, amelyet a tartalmi elemzésünk igazolni tud. Veszélyt rejthet azonban, hogy könnyebben észrevevesszük azokat a szövegeket, amelyek beleillenek abba az imázsba, amelyet a napilapokról már előzetesen kialakítottunk.

(12) Az így megalkotott profilt kvantitatív adatokkal nem támasztjuk alá.

(13) Takács Imrével (2008. 05. 08.) Szívósné Tóth Annamária vitatkozik (2008. 05. 28.), illetve Fekete Gy. Attila gyűjti össze az erőszak lehetséges okait különböző szakértőktől (2008. 05. 29.).

(14) Például a *Vádolt lett a tanárverő diák* című cikk alcíme: *Nem agresszív, feltűnési mániával küzd* (Fekete Gy., 2008. 10. 21.).

Irodalom

- Achs Károly (2008. 04. 21.): Kivehető csaptelep a mintha-iskolában. *Népszabadság*.
- A PSZ 16 éves korban maximálná a tankötelezettséget. (2009. 02. 19.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Artner Annamária (2008. 01. 23.): Hogy nem sül ki a szemetek...! *Népszabadság*.
- A tanárok már védett személynek számítanak – Szlovákiában. (2009. 06. 25.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Bonifert Mária (2008. 06. 22.): Dühöngő ifjúság? *Népszabadság*.
- Borsodi Attila (2008. 06. 10.): Erőszak az iskolákban és azokon kívül. *Magyar Nemzet*.
- Elrendelték a nyomozást a tanárt megverő diák ügyében. (2008. március 26.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Fekete Gy. Attila (2008. 05. 29.): Zsiványok minták nélkül. *Népszabadság*.
- Fekete Gy. Attila (2008. 10. 21.): Vádolt lett a tanárverő diák. Nem agresszív, feltűnési mániával küzd. *Népszabadság*.
- Földes Petra és Lannert Judit (2009): *Köloknet. On-line kérdőíves kutatás az iskolai erőszak kezeléséről*. PrintXBudavár Zrt., Budapest. 2010. 03. 17-i megtekintés, http://www.koloknet.hu/koloknet_tanulmany.pdf
- F. Földi Rita (2008. 06. 04.): A politika felelőssége és a tanárverések. *Magyar Nemzet*.
- Gyerekeket raboltak ki, zsaroltak meg. (2010. 01. 15.) *Magyar Nemzet*.
- Gyilkosjárok. Horányi Miklós a brutalitás új hullámáról, a büntethetőségi korhatárról és az egyházak nagy lehetőségéről. (2008. 01. 19.) *Magyar Nemzet*.
- Intőt bosszult meg az anyja: megtépte a debreceni pedagógust. (2010. 01. 16.) *Népszabadság Online*. www.nol.hu
- Iskolai erőszak. Pokorni: Ez nem más, mint pótcselekvés. (2009. 09. 16.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Hajdu Gábor és Sáska Géza (2009, szerk.): *Iskolai veszélyek. Az oktatási jogok biztosának vizsgálata*. Oktatási Jogok Biztosának Hivatala, Budapest. 2010. 03. 17-i megtekintés, http://www.oktbiztos.hu/ugyek/iskolai_agresszio_jelentes.pdf
- Hamvai Csaba, Sima Ágnes és Pikó Bettina (2008): *Veszélyes iskola vagy veszélyes élet? Serdülők magatartási zavarai és a konfliktusmegoldás technikái*. Educatio, 17. 3. sz. 2010. 03. 17-i megtekintés, <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00045/pdf/916.pdf>
- Kálmán Attila (2008. 03. 29.): Tanárverésért totális kitiltás. *Népszabadság*.
- KN (2009. 05. 03.): Gyerekcsinynék nevezte Kolompár a kiskunlacházi rablást. *Magyar Nemzet*.
- KN (2009. 09. 01.): Rendőrök vigyáznak a gyerekekre az iskoláknál Szabolcsban. *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- KN (2010. 01. 15.): Meglőkte a pedagógust, többször is ütésre emelte a kezét. *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Kolompártól tanulták a „gyerekcsinyt” a zsarolók? (2009. 05. 13.). *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Kovács András (2008. 09. 24.): Cigány szülők ütöttek meg egy tanítót Kocsordon. *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Kulcsár Anna (2009. 09. 05.): Liberális iskolapéllda. *Magyar Nemzet*.
- Legyen magántanuló a renitens diák. (2008. 04. 25.) *Magyar Nemzet*.
- Leköpte tanárát: sztrájkolnának az iskolában. (2008. 03. 27.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Ligeti György (2008. 04. 24.): Mi lenne, ha nézőpon-tot váltanánk? *Népszabadság*.
- Marusnik Tünde (2009): Tanárverések. *Iskolakultúra*, 19. 1–2. sz. 30–40.
- Matkovich Ilona (2009. 06. 13.): Diáklázadás Esztergomban. *Népszabadság*.
- Mayer József (2009): *Frontvonalban. Az iskolai agresszió néhány összetevője*. Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Intézet, Budapest.
- Mayer József, Nádori Judit és Vigh Sára (2009): *Kis könyv a felelősségről. Adalékok az iskolai agresszió természetrajzához*. Mérei Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet, Budapest. 2010. 03. 17-i megtekintés, http://www.fovpi.hu/data/cms54530/kis_konyv_a_felelossegrol.pdf
- Megcibálta a tanár haját és fel is pofozta. (2010. 01. 16.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Ónody-Molnár Dóra (2008. 03. 28.) „Minden más-képp volt a Józsefvárosban?” *Népszabadság*.
- Ónody-Molnár Dóra (2009. 07. 09.): Tisztogatás a Gandhiban. *Népszabadság*.
- Pálffy Lajos (2010. 01. 05.): Osztálytársnője fejét verte a padlóba – újabb mobilos felvételek. *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu
- Pálfi Krisztina (2009. 02. 27.): Ide a macit, vagy megüttek! *Magyar Nemzet*.
- Pilhál Tamás (2008. 01. 26.): Egerben is megverték egy diákot. *Magyar Nemzet*.
- Seszták Ágnes (2008. 01. 18.): Beérett a liberális vetés. *Magyar Nemzet*.

Seszták Ágnes (2008. 12. 08.): Le a tanárokkal! *Magyar Nemzet*.

Szavak helyet tettek. Hiller adja vissza a tanárok lehetőségeit! (2008. 07. 07.) *Magyar Nemzet Online*. www.mno.hu

Szívósné Tóth Annamária (2008. 05. 28.): A tolerancia határai. *Népszabadság*.

Takács Imre (2008. 05. 08.): Törvényesített kirekesztés. *Népszabadság*.

Tanács István (2008. 01. 19.): Dokumentálták a verést. *Népszabadság*.

Tanárverés: meghallgatják a diákot. (2008. 03. 26.) *Népszabadság*.

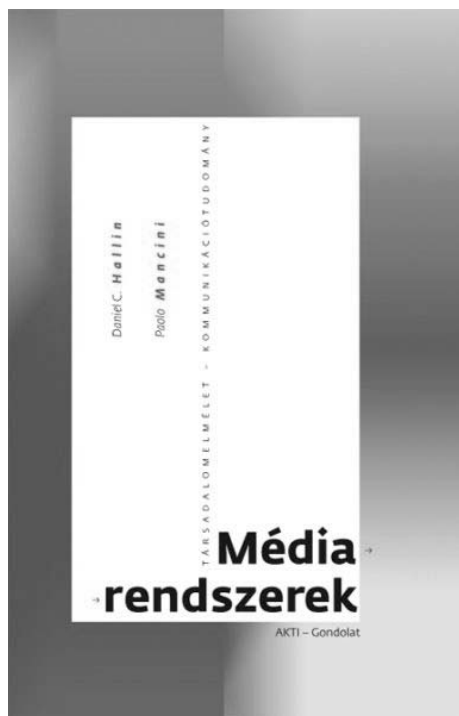
Ungár Tamás (2009. 11. 26.): Ölni rohant vissza a tanterembe a pécsi G. Ákos. *Népszabadság Online*. www.nol.hu

Ungár Tamás (2010. 01. 14.): Iskolai pofonok, némasági fogadalom. *Népszabadság*.

Ungár Tamás (2010. 01. 19.): Zárt tárgyalás a szemérem elleni erőszakkal vádolt mohácsi tanár ügyében. *Népszabadság Online*. www.nol.hu

Varga Dóra (2009. 04. 04.): Padhoz kötve, 12 éven át. *Népszabadság*.

Vérfürdő egy finnországi iskolában. (2008. 09. 24.) *Magyar Nemzet*.

A Gondolat Kiadó könyveiből